

Berachot Sources 38

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קע סעיף כב

(ב' כב') יא' כ' אחר ששתית ונשאר יין בכוס לשתיית חבירך, (מ) קנח מקום נשיקת הפה משום מיאוס, ולא תשפוך משום בל תשחית אבל אחר שתיית מים שפוך מהם (מה) דרך שם. הגה: אחר כל אכילתך אכול מלח, ולאחר כל שתייתך שתה מים, וכמו שיתבאר לקמן סי' קע"ט. ונ"ל דוקא שלא היה מלח בפת או במאכלים שאכל, וכן שלא שתה משקה שיש בו מים, אבל בלאו הכי ליכא למיחש. י"ב וכן נוהגין שלא ליזהר באכילת מלח ושתיית מים אחר הסעודה, מטעם שנתבאר.

חדושי הרמב"ן מסכת ברכות דף מ עמוד א

הא דתנן ר' יהודה אומר בורא מיני דשאים, מפני שר' יהודה סובר בכל דבר שעושה פרי ופריו נאכל, אדם מברך בורא פרי, אם מין אילן הוא פה"ע, ואם אינו מין אילן פה"א, כגון קשואים ואבטיחים ושומים וכיוצא בהם, אבל הירקות שירקן נאכל וזרען אינו נאכל כגון זרעוני גנה שאינם נאכלין מברך עליהן בורא מיני דשאים.

ואיתמר בגמ' בטעמיה דר' יהודה משום דכתיב ברוך ה' יום וכו' ביום מברכין בלילה אין מברכין אלא בכל יום ויום תן לו מעין ברכתיו ה"נ בכל מין ומין תן לו מעין ברכתיו, ולפום האי טעמא אמרין בירושלמי בכוסס אורז ובכוסס חיטה בורא מיני זרעונים, ושם בתוספתא על הזרעים הוא אומר בורא זרעים על הדשאים הוא אומר בורא מיני דשאים ועל הירקות הוא אומר בורא פרי האדמה וכו' הענין לומר שמברכין על כל מין ומין בפני עצמו.

ופסקו בגמ' א"ר זירא ואי תימא רבי חנינא בר פפא הלכה כר' יהודה. +א"ה בנוסחי דידן גרסינן אין הלכה כר", וצדקו דברי הגאונים ז"ל דהוה גרסי הכי בגמ', ולמה שפסק למעלה בכוסס את החטה לעיל בגמ' דף ל"ז א' אוקמוה כר"י יע"ש, והוא ז"ל לטעמיה אזיל דהלכה כר"י ולפום גירסא דידן בגמרא לית הלכתא כההיא ברייתא וכירושלמי כמובן, הלא כה דברי חיים מודעי. [א"ה, כ"ה בדפו"ר, ובהגהות הגרא"מ הרוויץ ז"ל הביא דבילקוט הגרסא הלכה כר"י, ועיי"ש]. + וראיתי לגאונים ורבינו ז"ל שלא כתבו בחבוריהם פסק זה, ובכולם כתבו בפה"א, ונראה שהם ז"ל סומכים בזה בסוגיות שבפרק הזה שלא הזכירו ברכתו של ר' יהודה בשום מקום בקורא וצנן בסוגיא דרב יהודה ושמואל (ל"ו א') ובשלקות בסילקא וכרתי בסוגיא דעולא ורבי יוחנן (ל"ח ב') [וכרוב] ודורמסקנין בסוגיא דתלמידי דבר קפרא (ל"ט א'), וכן כיוצא בהן, ואנו דעתנו צריכא עיון לדחות פסק שפסקו בגמרא בלא מחלוקת אלא מסוגיא מפורשת מאלו, דודאי סוגיא דכרוב ודורמסקנין כיון דלאו בפלוגתא דפרי האדמה ומיני דשאים איתמר, אלא בפלוגתא דתלמידי בין ברכה דשהכל וברכה דפירות עצמן היא, נקטי בגמ' לישנא דרויחא להו אליבא דת"ק דהיא סתם מתני', ומינה לר' זירא דפסק כר' יהודה פלוגתייהו בהכי נמי היא, דמאן דפליג סבר בשר שהכל ושלקות מיני דשאים, הילכך חשוב עדיף, תדע דהא דורמסקנין פרי העץ נינהו, אלא נקט ליה פרי האדמה דברוכי לרווחא וה"ה לפרי העץ, וה"ה לר' יהודה במיני דשאים דחד טמא וחד דינא הוא, וכל שכן סוגיא דשלקות דכולה ארישא דמתני' קיימא דדייקי עלה קתני ירקות דומיא דפת, ונקיט להו ברכה דת"ק כרישא דמתני', ומינה לר' יהודה מיני דשאים כירקות, דכיון דפליגי בשינוי דאור אי משנה להו ברכה דגופייהו לשהכל אי לא, לא איכפת להו לאדכורי שתי ברכות פרי לרבנן ומיני דשאים לר' יהודה, וכל כי האי גוונא לאו דוקא ויגיד עליו ריעו הוא, ובודאי סוגיא דקורא קשיא מהנך, דכיון דמימרא היא ושמעתיא בפני עצמה איתמר אף על גב דבפלוגתא דפרי (העץ) [האדמה] ושהכל איתמרא איכא למיחש לה, ואפ"ה לא מסתבר למדחי מינה פסקא דגמ' דמפרשא בהדיא דהלכה כר' יהודה ואסמכוה אקרא.

ואשכחן נמי גבי היו לפניו מצות הרבה דאמר ת"ק אומר אקב"ו על המצות ור' יהודה אומר מברך על כל אחת ואחת בפני עצמה, ושם נמי פסק רבי זירא ואיתימא ר' חנינא בר פפא הלכה כר"י ואסמכוה אהאי קרא ודרשי ברוך ה' יום יום כדאיתא בסוכה (מ"ו א'), ושם פסקו הגאונים ז"ל הלכה כר' יהודה, ואף על פי שיש לומר שזו מעין ברכה היא דכולהו פרי האדמה נינהו וכולא מין אחד הוא לברכה, מ"מ בגמ' ראו דברי ר' יהודה בשתייהן.

אלא שיש ראייה לדברי הגאונים הימלתא דבי הנדואי (ל"ו ב') דאמר רבא בפה"א זנגבילא לר' יהודה כיון דלאו פרי הוא ושרשין נינהו לא בעי ברוכי עליה פרי האדמה אלא מיני דשאים או בורא מיני עצים, וכתמרות של אתרוג לר' יהודה בירושלמי שהזכרתי למעלה (ל"ו א'), ושמעתיא (דהכא) [דרבא] עדיפא דבתרא הוא, וזהו סמך לדברי הגאונים ז"ל בפסק זה, ועדיין צריכא לפנינו.

בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף לה עמוד א

על פירות הארץ כגון קשואים ואבטיחים ודלועים ותותים מדבריות ומיני קטניות ותבואה ועל כיוצא בהן אומר בורא פרי האדמה וכלשון המקרא דכתיב מראשית כל פרי האדמה ולא אמר פרי הארץ חוץ מן הלחם שמתוך חשיבותו קבעו לו ברכה לעצמו והוא המוציא וכלשון המקרא להוציא לחם מן הארץ על הירקות כגון כרוב וסלקא וכרתי ותומי שהפירות עצמן נבלעין בארץ מברך עליהן לתנא קמא ב"פ האדמה ולר' יהודה בורא מיני דשאים שר' יהודה מחייב ברכה מיוחדת

לכל מין ומין ואחר שפרי האדמה כולל גם כן פירות הארץ הוא מחייב ברכה אחרת בירקות ומ"מ הלכה כחכמים בירך בדיעבד על פירות האילן [בפה"א] יצא שהרי מ"מ מן האדמה הם יוצאין ואף על פי שהאילן סבה אמצעית ומ"מ היו לפניו של עץ ושל אדמה אין של אדמה פוטרת של עץ לא נאמר בשל עץ שנפטרה בשל אדמה אלא בשבירך פרי האדמה על אותו פרי עצמו בירך על פירות האדמה ובירקות ב"פ העץ לא יצא שאין כאן עץ כלל ועל כלן הן פירות הארץ הן פירות האילן הן ירקות הן על היוצא מהם אפי' פת ויין אם ברך שהכל יצא ובלבד שיברכנו על אותו דבר בעצמו הא אם היו לפניו דבר הראוי לשהכל ושאר דברים הראוי' לשאר ברכות וברך שהכל על הראוי לו לא נפטרו האחרות אא"כ היה דעתו על כך שמ"מ לא הותקן לכתחלה מטבע ברכת שהכל אלא לדבר שלא הוברר לנו דבר ליחס בו מציאותו ממנו כגון דבר שאין גדולו מן הארץ וכן על דברים שאין להם חשיבות והוא שאמר על דבר שאין גדולו מן הארץ כגון חלב ביצים בשר וגבינה ודגים אומר שהכל וכן על החומץ ועל הנובלות ר"ל תמרים שנפלו מן העץ קודם בישולם והוא הדין לשאר פירות שהם על דרך זה ועל הגובאי והוא הארבה ר' יהודה חולק על החומץ ועל הגובאי שמאחר שהם מין קללה אין מברכין עליהם כלל והרי החומץ הפסיד בעצמו של יין והגובאי מפסיד את הצמחים ומ"מ הלכה כחכמים

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מו עמוד א

היו לפניו מצות הרבה, אומר: ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המצות. רבי יהודה אומר: מברך על כל אחת ואחת בפני עצמה. אמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא: הלכתא כרבי יהודה. ואמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא: מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב ברוך ה' יום יום, וכי ביום מברכין אותו ובלילה אין מברכין אותו? אלא בא לומר לך: בכל יום ויום תן לו מעין ברכתיו, הכא נמי בכל דבר ודבר תן לו מעין ברכתיו.

תוספתא מסכת ברכות פרק ו הלכה ב

ומנין שכשם שאתה מברך לאחריו כך אתה מברך לפניו ת"ל (שם ח) אשר נתן לך משעה שנתן לך ומנין שאף על ההרים ועל הגבעות תלמוד לומר על הארץ² ומנין שאף על התורה ועל המצות ת"ל אשר נתן לך ולהלן הוא אומר (שמות כד) ואתנה לך את לוחות האבן:

חדושי הריטב"א מסכת פסחים דף ז עמוד ב

וכתב הרי"ט ז"ל וטעם זה שאמרו חז"ל לברך על המצוה עובר לעשייתן כדי שיתקדש תחלה בברכה ויגלה ויודיע שהוא עושה אותה מפני מצות השי"ת, ועוד כי הברכות מעבודת הנפש וראוי להקדים עבודת הנפש למעשה שהיא עבודת הגוף.

חתם סופר מסכת פסחים דף ז עמוד ב

כל המצות כולן מברך עליהם עובר לעשייתן דקדק לומר כל המצות והיה די באומרו חייב לברך על המצות עובר לעשייתן י"ל משום דמבואר בכוזרי טעם הברכה שיהי' ההכנה לעשיית המצוה וקבלת הקדושה ההיא ע"ד שהוסיפו המקובלי' עתה לומר הרני מזמן וא"כ הי' אפשר לומר דוקא במצות שהם הכנת קבלת תוספת קדושה כאכילת פסח וקדשים או מצה והדומה ישיבת סוכה והנחת תפילין ורבי' כאלו לזה יצטרך ההכנה קודם עשייתן משא"כ מצות שטעמם להעביר גילולי' מן הארץ כביעור חמץ והדומה ולדעת המקובלי' גם חתוך הערלה מסוג זה על זה א"צ הכנה ומכ"ש במצות שטעמם לתת גם חלק להס"ם לסתום פיו כשעיר המשתלח ורוב סעודת מצות מזה הסוג וה"א שברכתן הוא רק ברכת השבח ויכולי' לברך אח"כ כמ"ש הר"ן בברכת השבח קמ"ל כל המצות דייקא וזה מרומז במקראי קדש דמייתי דויעבר את הכושי הוא בשורת מפלת הרשעים כביעור חמץ והוא עבר לפנייהם הוא הכניעה לעשו הרשע ויעבר מלכם לפנייהם הוא הכנה לתוס' קדושה וק"ל:

שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - יורה דעה סימן צג

ומ"ש מעלתו שטוב להיות הקשר אמיץ בדיבור ומחשבה ומעשה. הנה אנשי כנה"ג הם תיקנו לנו תפלות וברכות וליכא מידי דלא רמיזא בנוסח התפלה והברכה וברכה הוא התעוררות הדיבור ומחשבה וכל מצוה שיש ברכה לפנייה א"צ לומר שום דבר לפנייה רק הברכה. וכל דבר שאין ברכה לפנייה אני נוהג לומר בפי הנני עושה דבר זה לקיים מצות בוראי ובזה די וא"צ יותר. והכונה הוא רק פירוש המלות וכל התיקונים למעלה נעשים מאליהם ע"י מעשינו.

רשימות שעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת ברכות דף יא עמוד ב

אמנם עיין ברמב"ם (פ"א מהל' ברכות הל' ב' - ג') וז"ל ומדברי סופרים לברך על כל מאכל תחילה ואח"כ יהנה ממנו וכו' וכל הנהגה בלא ברכה מעל וכו' וכשם שמברכים על ההנייה כך מברכים על כל מצוה ומצוה ואח"כ יעשה אותה עכ"ל,

וצ"ב בהשוואת הרמב"ם "וכשם שמברכים על ההנייה כך מברכים על כל מצוה ומצוה ואח"כ יעשה אותה", דמהי כוונת השואה זו, והרי הרמב"ם פסק (בפי"א הל' ב' - ג') דמברכים ברכות המצות קודם לעשיית המצוה, ומה חידש לן הרמב"ם במש"כ (בפ"א ה"ב) דכשם שמברכים על הנאה קודם שיהנה כך מברכים על המצות עובר לעשייתן. ואשר נראה להוכיח מזה דלשיטת הרמב"ם חל איסור לעשות מצוה מבלי לברך עליה קודם עשייתה וכמו שחל איסור ליהנות מעוה"ז בלי ברכה. דהרמב"ם השווה הנאת הנפש להנאת הגוף דבתרוייהו אסור ליהנות בלי ברכה, ודלא כשיטת תוס' הנ"ל.

חדי דוד מסכת ברכות פרק ד הלכה א

הלכה א

עד שיתירו לו כל המצות. נ"ל דה"פ כי אמר לה' הארץ ומלואה ולכן אסור ליהנות מן הארץ בלי ברכה כי נחשב כמועל בקדשים ובכח הברכה פודה מן הקודש אבל הקודש הזה נחשב רק כקדשים קלים. ומוסיף עוד כי גדול כח הברכה אשר גם בחפצי שמים וזה המצות הנחשבות כקדשי קדשים ג"כ בעיני ברכה מקודם להשתמש בהם. ולפי דהתנא דמתניתין מזכיר רק ברכת הנהנין מוסיפה התוספתא גם ברכת המצות:
לא ישתמש כו'. בשבת דף נ' איתא רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו. והתוספתא אמרה בלשון ישתמש. משום דדרכם היה לרחוץ ע"י אחרים לכן אמר בלשון ישתמש: